

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 11. heinäkuuta 2023
(OR. en)

11135/1/23
REV 1

ECOFIN 661
UEM 195
SOC 487
EMPL 338
COMPET 682
ENV 761
EDUC 274
RECH 306
ENER 397
JAI 907
GENDER 138
ANTIDISCRIM 132
JEUN 176
SAN 413

ILMOITUS

Lähetäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Ed. asiak. nro:	11135/23
Kom:n asiak. nro:	COM(2023) 606 final
Asia:	NEUVOSTON SUOSITUS Viron vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Viron vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena edellä mainittu, komission ehdotukseen COM(2023) 606 final perustuva, neuvoston ja Eurooppa-neuvoston käsittelemä ehdotus neuvoston suositukseksi.

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu ...,

Viron vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Viron vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97¹ ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011² ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

¹ EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.

² EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25.

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241³, jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jäljempänä 'tukiväline', tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Tukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään taloudellista ja osallistavaa elpymistä sekä kestävien ja kasvua edistävien uudistusten ja investointien toteuttamista, erityisesti sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamista, joilla tuetaan vihreää ja digitaalista siirtymää sekä vahvistetaan jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokykyä. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista. Tukivälineen mukainen enimmäisrahoitusosuus jäsenvaltiota kohti päivitettiin 30 päivänä kesäkuuta 2022 asetuksen (EU) 2021/241 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17).

- (2) Komissio hyväksyi 22 päivänä marraskuuta 2022 vuotuisen selvityksen kestävästä kasvusta 2023. Tämä käynnisti vuoden 2023 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalaisen ohjausjakson. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 23 päivänä maaliskuuta 2023 vuotuisen kestävä kasvun selvityksen 2023 painopisteet, jotka keskittyvät kilpailukykyisen kestävyuden neljän ulottuvuuden ympärille. Lisäksi komissio antoi 22 päivänä marraskuuta 2022 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella laadittavan varoituskon mekanismia koskevan kertomuksen 2023, jossa se katsoi, että Viro kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi samana päivänä myös lausunnon Viron vuoden 2023 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi sekä ehdotuksen vuoden 2023 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta⁴, jäljempänä 'euroaluetta koskeva vuoden 2023 suositus', 16 päivänä toukokuuta 2023 ja yhteisen työllisyysraportin 13 päivänä maaliskuuta 2023.
- (3) Unionin talouksien häiriönsietokyky on osoittautunut erinomaiseksi, mutta geopoliittisen tilanteen vaikutus on edelleen negatiivinen. Samalla kun unioni pysyy vakaasti Ukrainan rinnalla, sen talous- ja sosiaalipolitiikassa keskitytään lyhyellä aikavälillä vähentämään energiasokkien negatiivista vaikutusta haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin ja yrityksiin sekä keskipitkällä aikavälillä jatkamaan toimia vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseksi, kestävä ja osallistavan kasvun tukemiseksi, makrotalouden vakauden turvaamiseksi ja häiriönsietokyvyn parantamiseksi. Lisäksi keskitytään vahvasti unionin kilpailukykyyn ja tuottavuuden parantamiseen.

⁴ Neuvoston suositus, annettu 16 päivänä toukokuuta 2023, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C 180, 23.5.2023, s. 1).

- (4) Komissio antoi 1 päivänä helmikuuta 2023 tiedonannon ”Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle”, jäljempänä ’Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma’. Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman tavoitteena on parantaa unionin nettonollateollisuuden kilpailukykyä ja tukea nopeaa siirtymistä ilmastoneutraaliuteen. Se täydentää käynnissä olevia Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan ja REPowerEU-suunnitelmaan kuuluvia toimia. Sen tavoitteena on myös luoda suotuisampi ympäristö, jotta voidaan lisätä unionin kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavien nettonollateknologioiden ja tuotteiden tuotantokapasiteettia unionissa sekä varmistaa kriittisten raaka-aineiden saatavuus muun muassa monipuolistamalla hankintoja, hyödyntämällä jäsenvaltioiden geologisia luonnonvaroja asianmukaisesti ja maksimoimalla raaka-aineiden kierrätys. Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma rakentuu seuraavien neljän pilarin varaan: ennakoitava ja yksinkertaistettu sääntely-ympäristö, rahoituksen saannin nopeuttaminen, osaamisen parantaminen ja avoin kauppa häiriönsietokykyisten toimitusketjujen luomiseksi. Komissio antoi lisäksi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon ”EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen”, jonka perustana on yhdeksän toisiaan vahvistavaa tekijää ja tavoite pyrkiä luomaan kasvua edistävä sääntelykehys. Tiedonannossa määritetään ensisijaisia politiikkoja, joilla pyritään aktiivisesti saamaan aikaan unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä edistäviä rakenteellisia parannuksia, oikein kohdennettuja investointeja ja sääntelytoimia. Jäljempänä esitettävillä suosituksilla edesautetaan kyseisiin ensisijaisiin politiikkoihin liittyviä toimia.
- (5) Vuonna 2023 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyi edelleen tukiväliseen täytäntöönpanon mukaisesti. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson mukaisen politiikan ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat kytkeytyvät kaikkiin viime vuosina annettuihin asiaankuuluviin maakohtaisiin suosituksiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020 ja 2022 maakohtaiset suositukset ovat yhtä lailla tärkeitä tarkistettaessa, päivitettäessä tai muutettaessa elpymis- ja palautumissuunnitelmia asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

- (6) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435⁵, jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään nopeassa tahdissa poistamaan unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja unionin energihuollon monipuolistamista sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. REPowerEU-asetuksessa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus lisätä kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa uusi REPowerEU-luku, jotta ne voivat rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka auttavat saavuttamaan REPowerEU-tavoitteet. Kyseiset uudistukset ja investoinnit auttavat myös parantamaan unionin nettonollateollisuuden kilpailukykyä, kuten Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelmassa hahmotellaan, ja niiden energiaan liittyvien maakohtaisten suositusten noudattamista, joita jäsenvaltioille on annettu vuonna 2022 ja annetaan tarvittavilta osin myös vuonna 2023. REPowerEU-asetuksessa otetaan käyttöön uusi rahoitustuen luokka, jota ei makseta takaisin; tuki asetetaan jäsenvaltioiden saataville elpymis- ja palautumissuunnitelmiin kuuluvien uusien energiaan liittyvien uudistusten ja investointien rahoittamiseksi.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1).

(7) Komissio hyväksyi 8 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon, jossa annetaan finanssipoliittista ohjausta vuodeksi 2024, jäljempänä '8 päivänä maaliskuuta 2023 annettu tiedonanto'. Sillä pyritään tukemaan jäsenvaltioiden vakaus- ja lähentymisohjelmien valmistelua ja sitä kautta vahvistamaan politiikan koordinoitua. Komissio muistutti, että vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen soveltamisesta luovutaan vuoden 2023 lopussa. Vuosiksi 2023 ja 2024 komissio vaati finanssipolitiikkaa, jolla varmistetaan keskipitkän aikavälin velkakestävyys ja lisätään potentiaalista kasvua kestäväällä tavalla, ja kehotti jäsenvaltioita esittämään vuoden 2023 vakaus- ja lähentymisohjelmissaan, miten niiden finanssipoliittisilla suunnitelmilla varmistetaan, että perussopimuksessa asetettua 3 prosentin viitearvoa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) noudatetaan ja varmistetaan uskottava ja jatkuva velan vähentäminen tai velan pitäminen maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä. Komissio myös kehotti jäsenvaltioita luopumaan asteittain kansallisista finanssipoliittisista toimenpiteistä, joita on otettu käyttöön kotitalouksien ja yritysten suojelemiseksi energian hintasokilta, alkaen vähiten kohdennetuista toimenpiteistä. Se totesi, että jos tukitoimenpiteitä on tarpeen jatkaa energian hintojen uusien nousupaineiden vuoksi, jäsenvaltioiden olisi kohdennettava tällaiset toimenpiteet haavoittuviin kotitalouksiin ja yrityksiin paremmin. Komissio totesi, että julkista taloutta koskevat suositukset kvantifioitaisiin ja eriytettäisiin. Lisäksi, kuten linjauksista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi 9 päivänä marraskuuta 2022 annetussa komission tiedonannossa ehdotetaan, julkista taloutta koskevat suositukset laadittaisiin nettomääräisten perusmenojen pohjalta. Komissio suositti, että kaikki jäsenvaltiot edelleen suojaavat kansallisesti rahoitetut investoinnit ja varmistavat tukivälineen ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön, ottaen huomioon erityisesti vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä selviytymiskykyyn liittyvät tavoitteet. Komissio totesi aikovansa ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen käynnistämistä keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen.

- (8) Komissio esitti 26 päivänä huhtikuuta 2023 lainsäädäntöehdotuksia, joilla unionin talouden ohjausjärjestelmää koskevat säännöt uudistetaan kattavasti. Ehdotusten keskeisenä tavoitteena on vahvistaa julkisen velan kestävyyttä ja edistää kestävää ja osallistavaa kasvua kaikissa jäsenvaltioissa uudistusten ja investointien avulla. Komission ehdotusten tavoitteena on parantaa kansallista sitoutumista, yksinkertaistaa ohjausjärjestelmää ja lisätä keskipitkän aikavälin painotusta sekä vahvistaa ja johdonmukaistaa toteuttamisen valvontaa. Suuntaviivoista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi 14 päivänä maaliskuuta 2023 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti tavoitteena on, että lainsäädäntötyö saadaan päätökseen vuonna 2023.

(9) Viro toimitti 18 päivänä kesäkuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan nojalla elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 29 päivänä lokakuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä⁶. Rahoituserien maksamisen ehtona on, että komissio on hyväksynyt asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti päätöksen, jossa todetaan, että Viro on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut. Viro toimitti asetuksen (EU) 2021/241 21 c artiklan mukaisesti 9 päivänä maaliskuuta 2023 komissiolle tarkistetun kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa, joka sisältää REPowerEU-luvun. Tarkistetussa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on myös otettu huomioon kyseisen asetuksen 18 artiklan 2 kohdan mukainen päivitetty enimmäisrahoitusosuus, ja siihen sisältyy asetuksen (EU) 2021/241 21 artiklan 1 kohdan mukaisesti komissiolle esitetty perusteltu pyyntö muuttaa 3 päivänä marraskuuta 2021 annettua neuvoston täytäntöönpanopäätöstä, koska elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi voida enää kaikilta osin toteuttaa. Komissio hyväksyi 12 päivänä toukokuuta 2023 ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä. Neuvosto hyväksyi 16 päivänä kesäkuuta 2023 täytäntöönpanopäätöksensä Viron elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 29 päivänä lokakuuta 2021 annetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta⁷.

⁶ ST 12532/2021 INIT, ST 12532/2021 ADD 1, ST 12532/2021 ADD 1 COR 1, ST 12532/2021 ADD 1 COR 1 REV 1.

⁷ ST 9367/2023 INIT, ST 9367/2023 ADD 1, ST 9367/2023 ADD 1 REV 1.

- (10) Viro toimitti 11 päivänä toukokuuta 2023 vuoden 2023 kansallisen uudistusohjelmansa ja 28 päivänä huhtikuuta 2023 vuoden 2023 vakausohjelmansa asetuksen (EY) N:o 1466/97 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Ohjelmat on arvioitu yhdessä, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon.
- (11) Komissio julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023 Viroa koskevan vuoden 2023 maaraportin. Siinä arvioidaan Viron edistymistä neuvoston vuosina 2019–2022 hyväksymien maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Viro on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Kyseisen analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Viron edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.
- (12) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Virosta perusteellisen tarkastelun, jonka tulokset se julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023. Komission päätelmä oli, että Virolla ei ole makrotalouden epätasapainoja. Erityisesti kilpailukykyyn ja asuntojen hintojen kehitykseen liittyvät haavoittuvuudet ovat viime aikoina lisääntyneet, mutta yleisesti ottaen ne näyttävät olevan tällä hetkellä hallinnassa. Palkat ja etenkin hinnat nousivat voimakkaasti vuonna 2022, mutta kilpailukyvyyn menetykset vaikuttavat vähäisiltä. Vaihtotase oli vain hieman alijäämäinen, ja sen ennustetaan olevan lähellä tasapainoa vuosina 2023 ja 2024. Jos inflaatio- ja palkkapaineet kuitenkin jatkuvat, ne uhkaavat heikentää Viron kilpailukykyä, etenkin koska pohjainflaatio ylittää selvästi euroalueen keskiarvon. Asuntojen hinnat ovat nousseet voimakkaasti covid-19-pandemian jälkeen, mutta niissä ei ole suuria merkkejä yliarvostuksesta. Asuntojen hinnat todennäköisesti kohtuullistuvat korkojen nousun ja viimeaikaisen talouden taantumun seurauksena. Lisäksi kotitalouksien velka ja lainanotto on suhteellisen maltillisella tasolla, ja rahoitussektori on terve. Poliitiikan määrittely on yleisesti ottaen myönteistä, joskin joillakin lisätoimilla voitaisiin auttaa puuttumaan havaittuihin haavoittuvuuksiin liittyviin riskeihin. Tältä osin olisi tärkeää jatkaa suhdanteita tasoittavaa finanssi- ja makrovakauspolitiikkaa, ja vahvistaa sitä tarvittaessa. Kilpailun edistäminen kotimarkkinoilla voisi auttaa hintapaineiden hallinnassa.

- (13) Eurostatin vahvistamien tietojen mukaan Viron julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2021 oli 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui 0,9 prosenttiin vuonna 2022, ja julkinen velka, joka vuoden 2021 lopussa oli 17,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2022 loppuun mennessä 18,4 prosenttiin. Komissio antoi 24 päivänä toukokuuta 2023 Europan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 3 kohdan nojalla laaditun kertomuksen. Kyseisessä kertomuksessa käsiteltiin Viron julkisen talouden tilannetta, sillä sen julkisen talouden alijäämän ennakoitaan ylittävän perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Kertomuksessa todettiin, että alijäämäkriteeriä ei ole noudatettu. Komissio ei ehdottanut 8 päivänä maaliskuuta 2023 antamansa tiedonannon mukaisesti uusien liiallisen alijäämän menettelyjen aloittamista keväällä 2023. Tämän jälkeen komissio totesi aikovansa ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen käynnistämistä keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Viron olisi otettava tämä huomioon toteuttaessaan vuoden 2023 talousarviotaan ja laatiessaan alustavaa talousarviosuunnitelmaansa vuodeksi 2024.
- (14) Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet finanssipoliittiset toimenpiteet, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi. Vuonna 2022 tällaisia finanssipolitiikan verokertymää vähentäviä toimenpiteitä oli muun muassa maatalouspolttoaineiden alhaisempi valmistevero; tällaisiin finanssipolitiikan menoja lisääviin toimenpiteisiin kuuluivat muun muassa energialaskujen osittainen korvaaminen mediaanituloa vähemmän ansaitseville kotitalouksille, kotitalouksilta ja yrityksiltä veloittavien sähkön ja kaasun siirtohintojen alentaminen, sähkön ja kaasun hintakatot kotitalouksille sekä kertaluonteinen 50 euron sosiaalinen tulonsiirto eläkeläisille ja lapsiperheille. Komissio arvioi, että kyseisistä toimenpiteistä julkiselle taloudelle vuonna 2022 aiheutuneet nettokustannukset olivat 0,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet myös Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäisen suojelun tarjoamisen talousarviokustannukset, joiden arvioidaan olleen 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022. Samaan aikaan covid-19-kriisiin liittyvien väliaikaisten hätätoimenpiteiden arvioidut kustannukset laskivat 0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2022, kun ne vuonna 2021 olivat 2,3 prosenttia.

- (15) Neuvosto suositti⁸ 18 päivänä kesäkuuta 2021, että Viro varmistaa, että finanssipolitiikan viritys on vuonna 2022 edelleen kasvua tukeva, tukivälineen tarjoama sysäys mukaan lukien, ja jatkaa kansallisesti rahoitettavia investointeja.
- (16) Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan viritys⁹ oli vuonna 2022 kiristävä (1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen), mikä oli asianmukaista tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Neuvoston suosituksen mukaisesti Viro jatkoi elpymisen tukemista tukivälineestä rahoitettavilla investoinneilla. Tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot olivat 1,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022 (1,6 % suhteessa BKT:hen vuonna 2021). Tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettujen menojen väheneminen vuonna 2022 johtui rakennusalan hintojen nopeasta ja ennakoimattomasta noususta. Kansallisesti rahoitettavilla investoinneilla oli finanssipolitiikan viritykseen kiristävä vaikutus, joka oli 0,6 prosenttiyksikköä¹⁰. Sen vuoksi Viro ei jatkanut kansallisesti rahoitettavia investointeja, mikä ei ole 18 päivänä kesäkuuta 2021 annetun neuvoston suosituksen mukaista. Kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman uusia tulopuolen toimenpiteitä) oli samaan aikaan finanssipolitiikan viritykseen kiristävä, 0,8 prosenttiyksikön vaikutus. Sen vuoksi Viro rajoitti kansallisesti rahoitettujen juoksevien menojen kasvua riittävästi.

⁸ Neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2021, jolla annetaan neuvoston lausunto Viron vuoden 2021 vakausohjelmasta (EUVL C 304, 29.7.2021, s. 23).

⁹ Finanssipolitiikan viritystä mitataan perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) muutoksena suhteessa keskipitkän aikavälin potentiaaliseen kasvuun. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot. Lisätietoja on julkisen talouden tilastotaulukoiden laatikossa 1.

¹⁰ Investointien väheneminen on seurausta joidenkin hankkeiden valmistumisen viivästyemisestä, joka puolestaan johtuu Ukrainan sodan aiheuttamiin toimitusketjuhäiriöihin liittyvästä rakennuskustannusten jyrkästä noususta. Samaan aikaan muilla kansallisesti rahoitetuilla pääomamenoilla oli elvyttävä vaikutus, joka oli 0,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen ja joka johtui kaasu- ja polttoainevarantojen hankinnasta.

- (17) Vuoden 2023 vakausohjelmaan sisältyvien julkisen talouden kehitysarvioiden perustana oleva makrotalouden skenaario on vuonna 2023 varovainen ja sen jälkeen komission kevään 2023 talousennusteen mukainen. Hallitus ennustaa reaalisien BKT:n supistuvan 1,5 prosenttia vuonna 2023 ja kasvavan 3,0 prosenttia vuonna 2024. Komission kevään 2023 talousennusteessa puolestaan reaalisien BKT:n ennustetaan supistuvan vuonna 2023 vähemmän eli 0,1 prosenttia, ja vuodeksi 2024 siinä ennakoitaan samaan tapaan 3,0 prosentin kasvua. Vuotta 2023 koskeva ero johtuu pääasiassa siitä, että komissio odottaa yksityisen kulutuksen kehittyvän suotuisammin ja ennustaa inflaation (mitattu yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI)) olevan hieman hitaampaa ja palkkojen nousun voimakkaampaa.
- (18) Hallitus odottaa vuoden 2023 vakausohjelmassaan, että julkisen talouden alijäämä kasvaa 4,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Tämä vuonna 2023 tapahtuva kasvu johtuu pääasiassa päätösperäisistä toimenpiteistä, kuten perhe-etuuksiin, eläkkeisiin, puolustukseen ja koulutukseen liittyvistä lisämenoista, veroluokkien mukauttamisesta tuloveron keventämiseksi ja paikallishallinnon menojen oletetusta kasvusta. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velka, joka oli vuoden 2022 lopussa 18,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvaa vuoden 2023 loppuun mennessä 20,2 prosenttiin. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on 3,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Tämä on pienempi kuin vuoden 2023 vakausohjelmassa ennakoitu alijäämä, mikä johtuu pääasiassa nimittäjävaikutuksesta, koska nimellistä BKT:tä koskeva ennuste on suurempi ja veropohjien, verotulojen ja muiden kuin verotulojen kasvu on arvioitu suuremmaksi.

- (19) Finanssipoliittisten toimenpiteiden, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi, odotetaan edelleen vaikuttavan julkisen talouden rahoitusasemaan vuonna 2023. Kyse on toimenpiteistä, joita on jatkettu vuodesta 2022, ja niihin kuuluu etenkin hyvitys, jolla katetaan osa kaikkien kotitalouksien lämmitys-, sähkö- ja kaasulaskuista. Tukitoimenpiteiden nettokustannukset julkiselle taloudelle vuonna 2023 ovat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen¹¹. Vuoden 2023 toimenpiteet eivät vaikuta energian hintojen noususta eniten kärsiviin kotitalouksiin tai yrityksiin kohdennetuilta eikä niillä täysin säilytetä energian kysynnän vähentämiseen ja energiatehokkuuden lisäämiseen kannustavaa hintasignaalia. Näin ollen kohdennettujen tukitoimenpiteiden määrä, joka on otettava huomioon arvioitaessa 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen¹² noudattamista, on komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 (kun se vuonna 2022 oli 0,1 % suhteessa BKT:hen). Kustannusten, joita Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäisen suojelun tarjoaminen aiheuttaa julkiselle taloudelle, ennustetaan kasvavan 0,1 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen vuoteen 2022 verrattuna.
- (20) Neuvosto suositti 12 päivänä heinäkuuta 2022 antamassaan suosituksessa, että Viro toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen¹³ kanssa, kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Viron olisi oltava valmiina mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Virolle suositettiin myös, että se lisäisi julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen ottaen huomioon REPowerEU-aloite, muun muassa tukivälineen ja muiden unionin varojen avulla.

¹¹ Luku kuvaa toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, mukaan lukien juoksevat tulot ja menot sekä mahdolliset pääomamenoja koskevat toimenpiteet.

¹² Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Viron vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Viron vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 44).

¹³ Viron potentiaalisen tuotannon kasvu, jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, keskipitkällä aikavälillä (kymmenen vuoden keskiarvo) on komission kevään 2023 talousennusteen perusteella nimellisin luvuin arviolta 13,3 prosenttia.

(21) Vuonna 2023 finanssipolitiikan viritys on komission kevään 2023 talousennusteen mukaan elvyttävä (−0,8 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio on korkea. Vuonna 2022 finanssipolitiikan viritys oli kiristävä (+1,3 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) ennakoidaan olevan finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 elvyttävä vaikutus, joka on 1,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Perusmenojen kasvuun sisältyvät energian hintojen noususta eniten kärsiviin kotitalouksiin ja yrityksiin kohdennettujen tukitoimenpiteiden kustannukset, jotka supistuvat 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Siihen sisältyvät myös kasvaneet kustannukset tilapäisen suojelun tarjoamisesta Ukrainasta siirtymään joutuneille henkilöille (kasvu 0,1 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien nettoperusmenojen elvyttävä vaikutus ei sen vuoksi ole seurausta kohdennetusta tuesta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) elvyttävä kasvu johtuu pääasiassa sosiaalimenojen, julkisen sektorin palkkojen sekä koulutus- ja puolustusmenojen kasvusta. Yhteenvedona voidaan todeta, että kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen ennakoitu kasvu ei ole 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukainen. Tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavien menojen odotetaan olevan 1,8 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023, ja kansallisesti rahoitettavilla investoinneilla ennustetaan olevan finanssipolitiikan viritykseen kiristävä vaikutus, joka on 0,3 prosenttiyksikköä. Sen vuoksi Viro aikoo rahoittaa lisäinvestointeja tukivälineestä ja muista unionin varoista, ja sen ennakoidaan myös jatkavan kansallisesti rahoitettuja investointeja¹⁴. Viro aikoo rahoittaa julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen. Esimerkkeinä voidaan mainita asuntojen energiatehokkuus, sähkönsiirtoverkkojen vahvistaminen vihreän energian tuotannon lisäämiseksi, internetlaajakaista, digitaaliset palvelut sekä vihreän siirtymän edellyttämään osaamiseen liittyvien täydennys- ja uudelleen koulutusmoduulien kehittäminen.

¹⁴ Muilla kansallisesti rahoitetuilla pääomamenoilla ennakoidaan olevan kiristävä vaikutus, joka on 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Tämä heijastaa perusvaikutusta vuodelta 2022, jolloin hankittiin suuria kaasuvaramoja.

- (22) Vuonna 2024 julkisen talouden alijäämän odotetaan vuoden 2023 vakausohjelman mukaan pienenevän hieman, 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Alijäämän pieneneminen vuonna 2024 johtuu pääasiassa menojen vähenemisestä suhteessa BKT:hen. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velan odotetaan kasvavan vuoden 2024 loppuun mennessä 23,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Kuten vakausohjelmassa todetaan, nämä ennusteet eivät kuitenkaan vielä sisällä 17 päivänä huhtikuuta 2023 virkaan astuneen uuden hallituksen suunnittelemaa julkisen talouden vakauttamistoimenpiteitä, koska niitä ei ole vielä täsmennetty säädöksissä. Uusi hallitus aikoo korottaa arvonlisäveroa, ympäristöveroja sekä alkoholin ja tupakan valmisteveroja ja ottaa käyttöön autoveron. Menopuolella hallitus aikoo leikata tiettyjä lapsietuuksia. Kaiken kaikkiaan vuoden 2023 vakausohjelmassa arvioidaan, että kyseiset toimenpiteet parantaisivat julkisen talouden rahoitusasemaa 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä riittävän tarkkaan tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella (eli ilman uuden hallituksen suunnittelemaa julkisen talouden vakauttamistoimenpiteitä) 2,7 prosenttia vuonna 2024. Tämä on pienempi kuin vuoden 2023 vakausohjelmassa ennakoitu alijäämä, mikä johtuu pääasiassa vuodeksi 2023 ennakoidusta pienemmästä alijäämästä ja vuotta 2024 koskevista suotuisammista BKT- ja verotulonäkymistä komission kevään 2023 talousennusteessa. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuoden 2024 lopussa on komission kevään 2023 talousennusteessa niin ikään pienempi, 21,3 prosenttia.
- (23) Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan kaikista energiatukitoimenpiteistä luovutaan asteittain vuonna 2024. Myös komission oletus on, että energiatukitoimenpiteistä luovutaan kokonaan vuonna 2024. Tämä perustuu oletukseen, jonka mukaan energian hinnat eivät nouse uudelleen.

- (24) Asetuksessa (EY) N:o 1466/97 kehoitetaan parantamaan rakenteellista rahoitusasemaa vuosittain keskipitkän aikavälin julkisen talouden tavoitteen saavuttamiseksi käyttäen viitearvona 0,5:tä prosenttia suhteessa BKT:hen¹⁵. Ottaen huomioon julkisen talouden kestävyteen liittyvät näkökohdat ja tarpeen supistaa alijäämää alle 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen komissio katsoo, että rakenteellista rahoitusasemaa olisi asianmukaista parantaa vähintään 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Jotta tällainen parannus voidaan varmistaa, kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen kasvu¹⁶ ei komission menetelmän mukaisesti saisi vuonna 2024 olla enempää kuin 4,9 prosenttia, kuten nyt suositellaan. Tämä auttaa myös hillitsemään selvästi euroalueen keskiarvon ylittävää pohjainflaatiota, joka voi jatkuessaan johtaa kilpailukyvyyn heikkenemiseen. Samaan aikaan olisi asteittain luovuttava jäljellä olevista energiatukitoimenpiteistä (komission tämänhetkisen arvion mukaan 0,3 % suhteessa BKT:hen vuonna 2023), jos energiamarkkinoiden kehitys sen sallii, ja aloitettava vähiten kohdennetuista toimenpiteistä, ja saatavat säästöt olisi käytettävä julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten juoksevien perusmenojen kasvu vuonna 2023 ei komission kevään 2023 talousennusteen mukaan kuitenkaan ole 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukainen. Jos ennuste toteutuu, nettomääräisten perusmenojen kasvua olisi asianmukaista hidastaa vuonna 2024.
- (25) Olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana, kansallisesti rahoitetut nettomääräiset perusmenot kasvavat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 4,5 prosenttia vuonna 2024. Tämä jää suositeltua kasvuvauhtia pienemmäksi.
- (26) Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkiset investoinnit pysyvät 5,3 prosentissa suhteessa BKT:hen vuonna 2024, ja niiden keskimäärä vuosina 2018–2023 on 5,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tarkasteltaessa tilannetta rahoituslähteiden näkökulmasta kansallisesti rahoitettujen investointien ennustetaan vähenevän ja unionin erityisesti tukivälineen kautta rahoittamien investointien kasvavan.

¹⁵ Asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklassa edellytetään myös yli 0,5 prosentin sopeutusta suhteessa BKT:hen niiden jäsenvaltioiden osalta, joiden julkinen velka on yli 60 prosenttia suhteessa BKT:hen tai joiden velanhoitokykyyn kohdistuu huomattavampia riskejä.

¹⁶ Nettomääräiset perusmenot määritellään kansallisesti rahoitetuiksi menoiksi ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä, korkomenoja ja suhdanteesta johtuvia työttömyysmenoja.

- (27) Vuoden 2023 vakausohjelmassa esitetään julkisen talouden keskipitkän aikavälin kehitysura vuoteen 2027 saakka. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 4,0 prosenttia vuonna 2025, 4,5 prosenttia vuonna 2026 ja 4,2 prosenttia vuonna 2027. Julkisen talouden alijäämän ei sen vuoksi ennakoida palaavan alle 3 prosenttiin suhteessa BKT:hen ohjelmakauden aikana. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velka kasvaa siten, että se on vuoden 2024 lopussa 23,6 prosenttia ja vuoden 2027 loppuun mennessä 33 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kuten edellä todettiin, nämä ennusteet eivät kuitenkaan vielä sisällä uuden hallituksen suunnittelemaa julkisen talouden vakauttamistoimenpiteitä.
- (28) Viro toimitti 9 päivänä maaliskuuta 2023 elpymis- ja palautumissuunnitelmansa tarkistuksen, johon sisältyi REPowerEU-luku. Komissio esitti 12 päivänä toukokuuta 2023 myönteisen arvionsa, joka edellyttää neuvoston hyväksyntää. Korkean inflaation ja Ukrainan sodan aiheuttamien toimitusketjuhäiriöiden vuoksi jotkin investoinnit ovat viivästyneet tai ne on keskeytetty, minkä vuoksi alkuperäistä elpymis- ja palautumissuunnitelmaa on tarkistettu. Viro on ensimmäinen jäsenvaltio, joka on sisällyttänyt tarkistettuun suunnitelmaansa REPowerEU-luvun, ja se aikoo toimittaa ensimmäisen ja toisen maksupyynnön heti, kun neuvosto on hyväksynyt tarkistetun suunnitelman.
- (29) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisällytetty uusi REPowerEU-luku antaa mahdollisuuden rahoittaa lisäuudistuksia ja -investointeja, jotka tukevat Viron strategiaa tavoitteita energian ja vihreän siirtymän osalta. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen ja tosiasiallinen osallistuminen on edelleen tärkeää, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelman ja sitä laajemman muun talous- ja työllisyyspolitiikan täytäntöönpano onnistuu ja jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen politiikan yleiseen linjaan.

- (30) Komissio hyväksyi kaikki Viron koheesiopolitiikan ohjelma-asiakirjat vuonna 2022. Koheesiopolitiikan ohjelmien nopea täytäntöönpano, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, REPowerEU-luku mukaan lukien, ja luo sen kanssa synergiaa, on keskeinen tekijä vihreän ja digitaalisen siirtymän aikaansaamisen, taloudellisen ja sosiaalisen häiriönsietokyvyn parantamisen sekä Viron alueiden tasapainoisen kehittymisen kannalta.
- (31) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin vastataan elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja koheesiopolitiikan ohjelmilla, Virolla on useita lisähaasteita, jotka liittyvät sosiaalisen turvaverkon riittävyyteen erityisesti työttömien ja ikääntyneiden osalta, pitkäaikaishoitoon ja terveydenhuoltoon sekä energiaan ja vihreään siirtymään.
- (32) Sosiaalisen turvaverkon riittävyyttä on parannettu, mutta köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien osuus on edelleen suuri tietyissä väestöryhmissä, kuten ikääntyneiden (41,6 % Virossa vuonna 2021, kun vastaava osuus unionissa oli 19,5 %) ja vammaisten (40,4 % Virossa vuonna 2021, kun vastaava osuus unionissa oli 28,9 %) keskuudessa. Ikääntyneiden (yli 65-vuotiaat) köyhyys- tai syrjäytymisriski on suuri, koska keskimääräinen eläke on pieni. Lisäksi ikääntyneiden köyhyudessa on edelleen sukupuolten välinen ero (ikäntyneiden naisten köyhyysriskiaste on 47,9 % eli lähes 21 prosenttiyksikköä korkeampi kuin miesten). Työttömyysetuuksien saamista rajoittavat kriteerit, erityisesti työttömyyttä edeltäviä työssäolojaksoja ja tuloja koskevat suuret kynnyksarvot, altistavat työttömiä edelleen köyhyysriskille. Pätkätöitä tekevät tai epätyypillisissä työsuhteissa olevat työntekijät eivät ole työttömäksi joutuessaan oikeutettuja työttömyysetuuksiin. Vuonna 2022 vain 29 prosenttia uusista rekisteröidyistä työttömistä sai työttömyysetuuksia ja 39 prosenttia työttömistä sai kiinteämääräistä työttömyyskorvausta. Sosiaaliturvaa voitaisiin parantaa laajentamalla työttömyysetuuksien kattavuutta ja lieventämällä niiden saamisedellytyksenä olevia vähimmäisvaatimuksia erityisesti sellaisten työttömien osalta, jotka ovat tehneet pätkätöitä tai olleet epätyypillisissä työsuhteissa, sekä parantamalla eläkkeiden riittävyyttä.

(33) Viro on toteuttanut toimia pitkäaikaishoidon saatavuuden parantamiseksi ja sen hintojen kohtuullistamiseksi, mutta haasteita on edelleen. Terveysthuoltoon ja pitkäaikaishoittoon liittyvät julkiset menot ovat unionin keskiarvoon verrattuna pienet, mikä haittaa terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon oikea-aikaista ja yhdenvertaista saatavuutta. Suuri osa pitkäaikaishoitoa tarvitsevista 65 vuotta täyttäneistä henkilöistä ei saa henkilökohtaiseen hoivaan tai kodinhoitoon liittyvää apua. Kotihoitopalvelujen tarve on unionin suurimpia. Lisäksi väestö ikääntyy, Viron elinajanodote kuuluu unionin alhaisimpiin ja itse ilmoitettujen täyttymättömien sairaanhoitotarpeiden osuus on suuri, vaikka se on supistunut aiempiin vuosiin verrattuna (13 % vuonna 2020 ja 8,1 % vuonna 2021, kun unionin keskiarvo on 2 %). Tämän suuren osuuden taustalla ovat etenkin hoitojonot sekä terveydenhuollon työntekijäpula ja näiden työntekijöiden epätasainen jakautuminen maassa. Vaikka asiakasmaksut ovat hieman pienentyneet, ne ovat sekä terveydenhuollon että pitkäaikaishoidon osalta suuret ja selvästi unionin keskiarvoa suuremmat. Terveysthuollon ja pitkäaikaishoidon kestävä rahoituksen varmistamisella voitaisiin auttaa vastaamaan näiden alojen haasteisiin.

(34) Venäjän hyökättyä Ukrainaan Viro on onnistuneesti luopunut Venäjältä tuotavasta kaasusta siirtymällä tuomaan nesteytettyä maakaasua Liettuaissa Klaipėdassa ja Suomessa Inkoossa sijaitsevien nesteytetyn maakaasun (LNG) terminaalien kautta. Maakaasun kulutus vähentyi Virossa 36 prosenttia elokuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana, kun sitä verrataan keskimääräiseen kaasunkulutukseen samalla ajanjaksolla edeltävien viiden vuoden aikana. Tämä ylittää 15 prosentin vähennystavoitteen. Viro voi jatkaa kaasun kysynnän tilapäiseen vähentämiseen tähtääviä toimia 31 päivään maaliskuuta 2024 saakka neuvoston asetuksen (EU) 2022/1369¹⁷ mukaisesti. Vaikka Virossa on edistytty uusiutuvan energian käyttöönotossa, öljyliuskeen osuus sen energiapaletissa on edelleen merkittävä. Uusiutuvan energian osuus energian kokonaisloppukulutuksesta kasvoi vuosien 2020 ja 2021 välisenä aikana 30,1 prosentista 37,6 prosenttiin. Öljyliuskeen osuus energiapaletista oli 58 prosenttia vuonna 2021, mikä on 5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2018 mutta 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2020. Hiljattain tarkistetun elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-luvussa Viro sitoutuu uudistamaan lupamenettelyn ja kehittämään paikallisten lupaviranomaisten valmiuksia. Odotuksena on, että näillä uudistuksilla mahdollistetaan lisäedistys uusiutuvan energian käyttöönotossa. Verkkokapasiteetti ei ole riittävä uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi, mikä haittaa edelleen edistymistä. Viron on myös jatkettava pyrkimyksiään sähköverkkonsa synkronoimiseksi unionin sähköverkon kanssa, jotta se voisi asteittain irtautua BRELL-sähköverkosta (johon kuuluvat Valko-Venäjä, Venäjä, Viro, Liettua ja Latvia). Edistystä on tapahtunut, mutta siirtymä on vielä saatettava päätökseen. Tätä varten tarvitaan yhteistyötä Latvian ja Liettuan kanssa. Energiatehokkuus on avainasemassa Viron vihreässä siirtymässä. Talouden, myös rakennuskannan, energiategokkuuden lisääminen edellyttää kunnianhimoisempia energiategokkuustavoitteita ja pienempien kuntien peruskorjauskapasiteetin lisäämistä tukitoimenpiteiden paremmalla kohdentamisella. Viro on keskittynyt parantamaan liikenteen kestävyyttä hyväksymällä liikenteen ja liikkuvuuden kehittämissuunnitelman vuosiksi 2021–2035, mutta sen olisi toteutettava lisää tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä, joilla nopeutetaan siirtymistä vähemmän saastuttavaan liikenteeseen.

¹⁷ Neuvoston asetus (EU) 2022/1369, annettu 5 päivänä elokuuta 2022, koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä (EUVL L 206, 8.8.2022, s. 1).

Viro investoi rautatieverkon sähköistämiseen, mutta sähköistämisen toteuttamista ei ole vielä arvioitu. Kestävään liikenteeseen on siirryttävä myös yksityisajoneuvoissa, ja tätä varten on lisättävä päästöttömien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttöä. Asiaankuuluvat kannustimet, kuten ympäristöverot, päästöihin perustuva vuotuinen ajoneuvovero mukaan luettuna, voisivat auttaa nopeuttamaan siirtymistä vähemmän saastuttavien liikennevaihtoehtojen käyttöön.

- (35) Vihreän siirtymän kannalta keskeisten alojen ja ammattien työvoimapula ja osaamisvaje, muun muassa valmistusteollisuudessa sekä nettonollatekniologioiden käyttöönotossa ja ylläpidossa, aiheuttavat pullonkauloja nettonollatalouteen siirtymisessä. Korkealaatuiset koulutusjärjestelmät, jotka vastaavat työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin, sekä kohdennetut täydennys- ja uudelleenkoulutustoimenpiteet ovat avainasemassa osaamisvajeen vähentämisessä ja työmarkkinoille pääsyn ja työvoiman uudelleenkohdentamisen edistämisessä. Hyödynnettävissä olevan työvoiman saamiseksi käyttöön kyseisten toimenpiteiden on oltava erityisesti sellaisten henkilöiden, alojen ja alueiden ulottuvilla, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa eniten. Vuonna 2022 Virossa raportoitiin työvoimapulasta 68 ammatissa, joissa tarvitaan vihreän siirtymän edellyttämää erityisosaamista tai -asiantuntemusta. Tällaisia ammatteja olivat muun muassa jätteen lajittelija, maa- ja vesirakennusteknikko sekä maa- ja vesirakennusinsinööri. Lisäksi työvoimapulan ilmoitettiin rajoittavan tuotantoa teollisuudessa ja rakentamisessa.
- (36) Neuvosto on tutkinut vuoden 2023 vakausohjelman komission tekemän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto¹⁸ ilmenee suosituksesta 1.

¹⁸ Asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

(37) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto on suosittanut, että euroalueen jäsenvaltiot ryhtyvät – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiansa kautta – toimiin, joiden avulla ne i) säilyttävät velkakestävyuden ja pidättäytyvät laaja-alaisesta kokonaiskysynnän tukemisesta vuonna 2023, kohdentavat korkeiden energian hintojen vaikutuksen lieventämiseksi toteutettavat finanssipoliittiset toimenpiteet paremmin ja selvittävät asianmukaisia tapoja lopettaa tuki energian hintapaineiden vähentyessä, ii) pitävät julkisten investointien määrän korkeana ja edistävät yksityisiä investointeja, joilla tuetaan vihreää ja digitaalista siirtymää, iii) tukevat palkkakehitystä, joka lieventää ostovoiman heikkenemistä, rajoittaen samalla kerrannaisvaikutuksia inflaatioon, parantavat edelleen aktiivista työvoimapolitiikkaa ja korjaavat osaamisvajeita, iv) parantavat liiketoimintaympäristöä ja varmistavat, että yrityksille annettava energiatuki on kustannustehokasta, väliaikaista ja kohdennettu elinkelpoisiin yrityksiin ja että sillä ylläpidetään kannustimia vihreään siirtymään, ja v) säilyttävät makrotalouden vakauden ja seuraavat riskejä sekä jatkavat samalla työtä pankkiunionin viimeistelemiseksi. Viron osalta suosituksilla 1, 2, 3 ja 4 myötävaikutetaan euroaluetta koskevassa vuoden 2023 suosituksessa esitettyjen ensimmäisen, toisen ja kolmannen suosituksen täytäntöönpanoon,

SUOSITTAA, että Viro toteuttaa vuosina 2023 ja 2024 toimia, joilla se

1. purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024; jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, varmistaa, että tällaiset tukitoimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät;

varmistaa finanssipolitiikan maltillisuuden erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen nimelliskasvun vuonna 2024 enintään 4,9 prosenttiin¹⁹.

jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa tukivälineen avustusten ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi;

noudattaa vuoden 2024 jälkeen edelleen asteittaiseen ja kestäväan vakauttamiseen tähtävää julkisen talouden keskipitkän aikavälin strategiaa yhdistettynä investointeihin ja uudistuksiin, joilla edistetään voimakkaampaa kestäväa kasvua, jotta saavutetaan maltillinen julkisen talouden keskipitkän aikavälin rahoitusasema;

2. jatkaa elpymis- ja palautumissuunnitelmansa, sen REPowerEU-luku mukaan luettuna, vakaata täytäntöönpanoa; jatkaa koheesiopolitiikan ohjelmien nopeaa täytäntöönpanoa, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ja luo sen kanssa synergiaa;
3. vahvistaa sosiaaliturvaa laajentamalla työttömyysetuuksien kattavuutta erityisesti pätkätöitä tekevien ja epätyypillisissä työsuhteissa olevien osalta, jotta voidaan puuttua muun muassa ikääntyneiden köyhyyteen; parantaa terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon saatavuutta ja kohtuuhintaisuutta erityisesti varmistamalla niiden kestäväan rahoituksen;

¹⁹ Tämän arvioidaan vastaavan rakenteellisessa rahoitusasemassa vähintään 0,3 prosentin vuotuista parannusta suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kuten johdanto-osan 24 kappaleessa todetaan;

4. vähentää yleistä riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa muun muassa lisäämällä kotimaisen sähköverkon kapasiteettia; varmistaa riittävän sähköverkkojen yhteenliitännäkapasiteetin toimitusvarmuuden parantamiseksi ja jatkaa synkronointia unionin sähköverkon kanssa; lisää energiatehokkuutta uusilla rahoitus- ja tukitoimenpiteillä pitkän aikavälin peruskorjausstrategian tavoitteiden saavuttamiseksi; jatkaa toimia kestävän liikenteen osuuden kasvattamiseksi sähköistämällä rautatieverkkoa ja toteuttamalla veroimenpiteitä, joilla kannustetaan ajoneuvokannan asteittaiseen uudistamiseen siten, että siirrytään päästöttömiin tai vähäpäästöisiin ajoneuvoihin; lisää panostusta politiikkatoimiin, joiden tarkoituksena on vihreän siirtymän edellyttämien taitojen ja osaamisen tuottaminen ja hankkiminen.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja
